

MİKRO GİRİŞİMCİLERE YÖNELİK FİNANSMAN STRATEJİSİ: Mikro Finansman

- 1. Mikro finansman nedir?** Finansal kurumların hizmet sunmadıkları veya eksik hizmet sundukları düşük gelir grubunun tasarruf, kredi ve sigorta gibi finansal hizmetlere erişimlerinin sağlanmasıdır¹. Mikro finansman çerçevesinde çok küçük ölçekli tasarruflar kabul edilebilmekte ve küçük meblağlı krediler verilmektedir. Söz konusu kredilerin faizlerinin geleneksel banka faizlerinin üzerinde belirlendiği gözlenmektedir.
- 2. Mikro finansmanın hedef kitlesi kimlerden oluşur?** Mikro finansmanın ilgi alanına girebilecek insanlar, kendi hesabına çalışan mikro girişimciler ve çoğunlukla kırsal kesimde veya kentsel alanlarda yaşayan düşük gelirli kişilerdir.
- 3. Mikro finansman ihtiyacı ne zaman ve nasıl ortaya çıkmıştır?** 1980'li yıllarda sübvansiyonlu kredilerin amacına ulaşmadığı yönündeki eleştirilerin çoğalması üzerine, piyasa tabanlı bir çözüm olarak gündeme getirilmiştir.
- 4. Mikro finansmanın yaygın olarak kullanıldığı ülkeler hangileridir?** Dünya'da 16 milyon insanın mikro finansman hizmeti alabildiği tahmin edilmektedir.

Dünya'da mikro finansman hizmeti veren yaklaşık 1 000 kurum vardır ve Bangladeş (Grameen Bank), Latin Amerika (ACCION Ağı), Endonezya (Bank Rakyat) ve Bolivya(PRODEM/BancoSol) mikro finansmanın başarı ile uygulandığı bölgelerdir.

- 5. "İyi" bir MFK olmanın şartları nelerdir?** Müşteriler açısından; düşük işlem maliyeti, yüksek mevduat likiditesi, kredilere çabuk erişim, MFK'lar açısından; finansal sağlamlık, örgütsel istikrar, bağımsızlık ve hatta bazı görüşlere göre dış desteğe bağımlı olmama (sübvansiyon ihtiyacı içinde olmama) önemli şartlardır.
- 6. MFK'lar nelerdir ve bu kurumların örgütlenme yapıları arasında farklılık var mıdır?** MFK'lar mikro finansman hizmeti veren ticari bankalar, tasarruf bankaları, kooperatifler, sivil toplum örgütleri, ikrazatçılar, yardımlaşma grupları, aile bireyleri ve arkadaşlardır.

MFK'ların bir çoğu sivil toplum örgütü olarak örgütlenmiş, ancak en önemli gelir kaynağı olan bağışlardaki azalma bunları dönüşüme zorlamaya başlamıştır. Hali hazırda "formal", "yarı formal" ve "informal" olarak nitelendirilebilecek üç tip örgütlenme mevcuttur.

---

¹ Buna ilaveten, tek başına yoksullukla mücadele yöntemi olmayan mikro finansmanla grup oluşturma, güven hissi yaratma, finansal alanda eğitim verme gibi sosyal işlevler de yerine getirilmektedir.

7. **Düzenleme ve denetleme açısından MFK'lar nasıl farklılaşmaktadır?** Teorik tartışmalar, bankacılık düzenlemelerinin MFK'lar için de uygun olup olmadığı üzerinde yoğunlaşmaktadır².

Formal kurumlar: daha çok tarım ve küçük sanayi gibi stratejik sektörler için sübvansiyonlu kredi veren kamu bankalarıdır. Devlet destekli programlara aracılık etme isteği ve mikro finansmanın karlı bir iş olduğunun anlaşılmasına başlaması üzerine, özel bankalar ve finansman şirketleri bu alana yönelmeye başlamışlardır.

Mikro finansman hizmeti veren formal kurumlar bankacılık otoritelerince düzenlenmekte ve denetlenmektedir.

Yarı-formal kurumlar: daha çok sivil toplum örgütleri ve kooperatiflerdir³. Bunlar, bankacılık otoritelerince düzenlenmemekte, ancak diğer kamu otoritelerinin lisansı ve denetimi altında faaliyet göstermektedir. (Finansal kooperatif ve birliklerin nadiren temel bankacılık düzenlemelerine tabi olduğu görülebilmektedir.)

İnformal kurumlar: Kurum olarak nitelendirilmesi güç olan yardımlaşma sandıkları, tefeciler, aile bireyleri ve arkadaşlardan oluşur ve kamu otoritesi tarafından düzenlenmesi ve denetimi söz konusu değildir.

8. **Mikro finansman hizmetlerindeki güçlükler ve potansiyel riskler nelerdir?**

- Mikro finansmana uygun ürün tasarlanmasının gerekliliği,
- Kredilerin küçük hacimli olması ve çok sayıda müşteriye sunulması,
- Kredilerin yüksek maliyetli olması,
- Kredilerin geri dönmeme riskinin yüksekliği,
- Bir çok MFK'nın minimum ölçeğe veya maliyeti karşılamak için gerekli verimliliğe ulaşmasının güç olması,
- MFK'ların geleneksel bankacılığa göre yönetimlerinin zor olması (Bu kurumları fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan tehdit eden unsurlar çok sayıdadır ve uygun finansal idareye kavuşmaları çok zordur.)

9. **Türkiye için "mikro finansman" yeni bir olgu mudur?** Ülkemizde uzun yıllardır mikro finansman benzeri uygulamalar değişik yapılar altında devam etmektedir.

---

² Güney Afrika'da MFK'lar için özel bir yasa çıkartılmıştır. Yasa çerçevesinde, il düzeyinde dahi MFK kurulabilmesine imkan tanınmıştır.

³ Sivil toplum örgütleri hedef kitleye hem mekan hem de anlayış açısından yakın olduklarından müşterilerin ihtiyaçlarına daha iyi yanıt vermektedir. Bu yanılla yerel ortak arayan yabancı kuruluşlar için iyi bir potansiyel ortak konumundadır. Dezavantajları uzun dönemli perspektife sahip olmama ve bağışlardaki azalma nedeniyle kaynak sıkıntısına düşmeleridir.

Halk Bankası; düşük gelir gruplarına ve mikro girişimci sayılabilecek esnaf ve sanatkarlara "kadın ve genç girişimcileri destekleme kredisi" "taksi dolmuş kredisi" ve "ürün geliştirme kredisi" gibi isimler altında düşük faizli krediler sunmaktadır.

Ziraat Bankası düşük gelirli çiftçilere ulaşma potansiyeline sahip bir banka olup, süt sığırcılığı, su ürünleri avcılığı, su ürünleri yetiştiriciliği, arıcılık gibi alanlarda mikro girişimcilere sübvansiyonlu krediler sağlamaktadır.

Hazine Müsteşarlığı tarafından yetkilendirilen ikrazatçılar "sübvansiyon" mekanizması olmadığı için mikro finans kurumu olarak sayılabilir.

Yukarıdaki formal yapıda nitelendirilebilecek kurumlara ilaveten, ülkemizde yarı formal organizasyonlar da mikro finansman hizmeti vermektedirler. Esnaf ve sanatkar kooperatifleri, küçük çiftçi kooperatifleri ve bazı meslek odalarının oluşturduğu yardımlaşma sandıkları bu çerçevede değerlendirilebilir⁴.

Gelenekler, sıkı aile bağları gibi sosyo-kültürel faktörler çerçevesinde aile bireyleri, arkadaşlar ve komşuların ülkemizde ciddi anlamda mikro finansman hizmeti içerisinde olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca, oldukça yaygın olan, tüccarların "veresiye satış" adı altında yaptıkları kredilendirme ve mağazaların "taksitli satışlar"ı informal mikro finansman içinde değerlendirilebilir.

10. Ülkemizde mikro finansman için yeterli potansiyel var mıdır?

- Dünya Bankası satın alma gücü paritesine göre günlük 2 doları "yoksulluk sınırı" olarak belirlemiştir. 1994 yılı verilerine göre, Türkiye'de toplam nüfusun yüzde 18'ine karşılık gelen 11 milyon kişi, günde 2 doların altında bir gelir yaratma ve harcama kapasitesine sahiptir⁵. Kırsal kesimde (nüfusumuzun yüzde 34'ü, işgücünün ise yüzde 45'i) ve kentlerde yaşayan pek çok düşük gelirli insanın varlığı, mikro finansman için ülkemizde tatminkar bir potansiyel olduğunu göstermektedir.
- Son iki yıl içerisinde işsiz kalan deneyimli bankacıların varlığı, emek yoğun bir sektör olan mikro finansmanda personel sıkıntısı çekilmeyeceğini göstermektedir.
- Ülkemizin el sanatları ve zanaat açısından (halıcılık, taş ve tahta oymacılığı, bakırcılık vb.) zengin bir profile sahip olması, mikro finansman için önemli bir potansiyeldir.

⁴ Mart 2002 itibariyle, ülkemizde 59 236 adet kooperatif bulunmaktadır ve 7,7 milyon kişi kooperatif ortağıdır.

⁵ Tarım kesiminde toplam istihdam yaklaşık 9,7 milyon kişidir. DİE'nin yaptığı bir ankete göre, tarım dışında 1 ila 9 kişinin çalıştığı şirketleşmemiş işyerlerinde faaliyette bulunanların sayısı ise yaklaşık 1,3 milyon kişidir.

- Halen uygulanmakta olan yapısal değişim projeleri (aşırı istihdamın azaltılması gibi) köyden kente göç dalgasını tersine çevirebilecek ve pek çok ücretlinin mikro girişimciliğe yönelmesini sağlayacak niteliktedir ve bu haliyle mikro finansman için uygun bir ortam bulunmaktadır.
- Hali hazırda MFK'ların hedef kitlesine de hitap etmekte olan Ziraat ve Halk Bankası'nın özelleştirilmeleri sonucunda doğabilecek boşluk, yeni kurulacak MFK'lar için bir potansiyel ortaya çıkarabilir.
- Coęrafi büyüklük ve bölgesel farklılıklar da mikro finansman için olumlu faktörler arasında sayılmalıdır.

11. Bu kapsamda Kurumumuz tarafından aşağıdaki çalışmalar yapılmaktadır.

- Mikro girişimcilerin teşvik edilmesi ve mikro ölçekli yeni işletmeler yaratılması yönünde girişimlerde bulunulmasının, özellikle istihdam sorunun çözümüne önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Bu yöndeki girişimlerin en önemli unsuru ise mikro işletmelere finansman sağlanmasına yönelik oluşumlara yasal bir zemin hazırlanması yönündeki çalışmalardır.
- Böylelikle konu ile ilgilenen potansiyel yatırımcıların karar almalarının kolaylaştırılması amaçlanmaktadır.
- Bu çerçevede, ağırlıklı olarak mikro işletmelere finansman sağlamak üzere oluşturulacak kurumlara ilişkin yasal altyapının hazırlanmasına yönelik çalışmalar Kurumumuzca sürdürülmektedir.
- Bu kapsamda, mikro finans kurumlarının, faaliyetlerine yeterli ölçüde ancak, bankalara kıyasla daha düşük asgari kuruluş sermayesi ile kurulabilmelerine, sermaye ve sair şekillerde fon yaratma ve kullandırma usullerinin belirlenebilmesine, faaliyetlerinde daha esnek yasal yükümlülöklere tabi olmalarına, Kurumumuz gözetim ve denetimi altında faaliyetlerini sürdürebilmelerine olanak sağlayacak düzenleme çalışmaları yakın bir gelecekte nihai şeklini alacak ve kamuoyunun bilgisine sunulacaktır.